

Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu

Dyddiad: Dydd Iau 14 Ionawr 2021

Amser: 10:45-11:45am

Teitl: Papur tystiolaeth i lywio'r gwaith o graffu ar Gyllideb Ddrafft 2021-22 – Cyllidebau ar gyfer y Gymraeg

Diben

1. Darparu gwybodaeth mewn perthynas â chynigion y gyllideb ar gyfer y Gymraeg fel yr amlinellir yng Nghyllideb Ddrafft 2021-22 a gyhoeddwyd ar 21 Rhagfyr 2020. Mae hefyd yn rhoi diweddariad ar feysydd penodol sydd o ddiddordeb i'r Pwyllgor.

Cyfeiriad Strategol

2. Ym mis Gorffennaf 2017, fe wnaethom lansio ein strategaeth ar gyfer y Gymraeg: [Cymraeg 2050: Miliwn o siaradwyr](#) gyda dau darged cyffredinol:
 - Nifer y siaradwyr Cymraeg i gyrraedd 1 miliwn erbyn 2050.
 - Canran y boblogaeth sy'n siarad Cymraeg bob dydd, ac sy'n gallu siarad mwy nag ychydig o eiriau o Gymraeg, i gynyddu o 10 y cant (yn 2013-15) i 20 y cant erbyn 2050.
3. Mae tair prif thema i'r strategaeth:
 - Thema 1: Cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg
 - Thema 2: Cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg
 - Thema 3: Creu amodau ffafriol – sy'n ymwneud â gosod cyd-destun a seilwaith briodol i gefnogi themâu 1 a 2.
4. Mae *Cymraeg 2050*: [Rhaglen Waith 2017-21](#) a gyhoeddwyd ochr yn ochr â'r strategaeth, yn amlinellu ein cynlluniau i'r Senedd bresennol osod y sylfeini sy'n ofynnol ar gyfer y strategaeth. Mae rhagor o wybodaeth am y cerrig milltir sydd wedi'u cynnwys yn y Rhaglen Waith wedi'i chynnwys ym mharagraffau 37-59 o'r papur hwn.
5. Wrth gwrs, mae'r rhan fwyaf o waith Llywodraeth Cymru, gan gynnwys ein prosiectau ar y Gymraeg, wedi wynebu heriau eleni oherwydd COVID-19. Ond, gyda phob her daw cyfle: cyfle i edrych ar bethau mewn ffordd wahanol. Rwy'n falch iawn o weld yr ystod a'r amrywiaeth o waith a wnaed yn ystod cyfnod COVID-19, nid yn unig yma yn Llywodraeth Cymru, ond hefyd gan ein partneriaid, gan grwpiau a chan unigolion ledled Cymru gyfan.
6. Byddwn yn paratoi ein hail Raglen Waith y flwyddyn nesaf, a bydd angen i hyn adlewyrchu sut mae'r ffordd rydym yn byw wedi newid. Drwy gadw llygad ar bolisiau wrth iddynt newid ac ymateb yn rhagweithiol i'r newidiadau hynny, byddwn yn sicrhau ein bod yn gyson ymwybodol o'n nodau a'n gweledigaeth gyffredinol o gyrraedd miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050 ac yn gweithio tuag at y nodau hynny.

7. Er bod cyd-destun ein gwaith wedi newid yn sylweddol ers lansio *Cymraeg 2050*, mae ein blaenoriaethau strategol wedi aros yr un fath. Mae'r gwaith caled rydym wedi'i wneud eisoes a'r cyfleoedd newydd yr ydym wedi'u gweld dros y flwyddyn ddiwethaf yn sylfaen gref i'r llywodraeth nesaf barhau â'n gweledigaeth o gyrraedd miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050 a dyblu'r defnydd dyddiol o'r Gymraeg.
8. Mae Prosiect 2050 bellach wedi'i sefydlu i roi ysgogiad ychwanegol i ymdrechion i gyflawni strategaeth *Cymraeg 2050*. Gorchwyl yr uned cynllunio ieithyddol amlddisgyblaethol newydd hon yw:
- Cydlynu'r gwaith o gynllunio ein llwybr tuag at sicrhau miliwn o siaradwyr, o'r blynyddoedd cynnar, drwy ddarpariaeth addysg statudol cyfrwng Cymraeg, i addysg ôl-orfodol i Cymraeg i oedolion.
 - Dyblu'r defnydd o'r Gymraeg drwy greu mentrau newydd, a gwerthuso'r mentrau cyfredol.
 - Cefnogi meysydd polisi ar draws Llywodraeth Cymru i gyfrannu at y gwaith o gynnal ein cymunedau Cymraeg a chynyddu'r defnydd o'r Gymraeg, yn unol â *Cymraeg 2050*.
9. Mae Rhaglen Lywodraethu Llywodraeth Cymru, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a *Cymraeg 2050* oll yn cefnogi ei gilydd.

Dyraniadau Cyllideb Ddrafft 2021-22

10. Mae Cyllideb Ddrafft 2021-22 yn darparu cynllun gwariant blwyddyn ar gyfer refeniw a chyfalaf. Cyfanswm y gyllideb ar gyfer y Gymraeg yw £36.977m, sy'n cynnwys £36.947m ar gyfer adnoddau a £0.030m ar gyfer cyfalaf. Y Gweinidog Addysg sy'n gyfrifol am addysg Gymraeg ac addysg ddwyieithog a chefnogir hyn gyda chyllideb adnodd £12.675m. Mae'r tablau isod yn dangos cyfanswm y cyllidebau ar gyfer y Gymraeg yn ôl portffolio:

TABL 1: Trosolwg o'r Gyllideb Refeniw – Cyfanswm ar gyfer y Gymraeg						
Cam Gweithredu	Llinell Wariant y Gyllideb (BEL)	Cyllideb Derfynol 2020-21 £'000	Addasiadau i'r Llinell Sylfaen £'000	Llinell Sylfaen Wedi'i Hailddatgan £'000	Newid £'000	Cynlluniau Newydd Cyllideb Ddrafft 2021-22 £'000
MEG Iechyd Meddwl, Llesiant a'r Gymraeg						
Y Gymraeg	Y Gymraeg	20,949	-	20,949	-	20,949
	Comisiynydd y Gymraeg	3,207	-	3,207	116	3,323
Cyfanswm		24,156	-	24,156	116	24,272
MEG Addysg						
Y Gymraeg mewn Addysg	Y Gymraeg mewn Addysg	12,675	-	12,675	-	12,675
Cyfanswm	CYFANSWM	12,675	-	12,675	-	12,675
Cyfanswm Cyffredinol		36,831	-	36,831	116	36,947

TABL 2: Trosolwg o'r Gyllideb Gyfalaf – Cyfanswm ar gyfer y Gymraeg						
Cam Gweithredu	Llinell Wariant y Gyllideb (BEL)	Cyllideb Derfynol 2020-21 £'000	Addasiadau i'r Llinell Sylfaen £'000	Llinell Sylfaen Wedi'i Hailddatgan £'000	Newid £'000	Cynlluniau Newydd Cyllideb Ddrafft 2021-22 £'000
Y Gymraeg	Comisiynydd y Gymraeg	385	(385)	-	30	30
Cyfanswm		385	(385)	-	30	30
Cyfanswm Cyffredinol		385	(385)	-	30	30

11. Rhaid imi nodi hefyd mai'r nod yw prif ffrydio *Cymraeg 2050* i holl feysydd portffolio Llywodraeth Cymru ac mae gwariant ar yr iaith eisoes wedi'i ymgorffori ym mhorthfolios llawer o weinidogion eraill.

Effaith y pandemig ar ddyraniadau cyllideb 2021-22

12. O ganlyniad i'r pandemig, yng Nghyllideb Atodol Gyntaf 2020-21, a gyhoeddwyd ar 27 Mai, cafodd £1.995m o refeniw ei nodi a'i dychwelyd i'r gronfa ganolog o BEL y Gymraeg er mwyn cefnogi blaenoriaethau COVID-19 Llywodraeth Cymru. Roedd y cyllidebau a ailgyflwynwyd i gefnogi'r ymdrechion hyn yn ymwneud â thri chategori:

- Y pethau hynny na allent ddigwydd mwyach o ganlyniad i'r pandemig (er enghraifft rhai o weithgareddau'r Urdd a rhywfaint o gyllid mewn perthynas â'r Gymraeg yn y gymuned);
- Y gweithgareddau hynny y gellid eu gohirio (er enghraifft mewn perthynas â'r prosiect Deall Dwyieithrwydd, y polisi newydd ar drosglwyddo a defnyddio'r Gymraeg mewn teuluoedd, Adolygiad o Grantiau Hyrwyddo'r Iaith, y contract ar gyfer arbenigwyr allanol i gynghori ar y Prosiect 2050); a
- Y rhai y gellid eu gwneud yn wahanol (roedd y rhain yn arbennig o berthnasol i weithgareddau yn y gymuned, neu'r rhai'n ymwneud â dysgu e.e. cyrsiau sy'n cael eu cynnal gan y Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol y gellid eu symud yn llwyddiannus ar-lein).

13. Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi sicrhau bod cyllid ar gael ar gyfer ystod o ymyriadau i ymateb i'r argyfwng presennol ac i liniaru ei effaith. Roedd hyn yn cynnwys cyllid ychwanegol i rai partneriaid, er enghraifft: cyfalaf o £3.1m (MEG Addysg) i'r Urdd i ddarparu cymorth gan nad oedd modd i'r mudiad greu incwm o'i ganolfannau preswyl a £0.5m (MEG Iechyd Meddwl, Llesiant a'r Gymraeg) i'r Eisteddfod Genedlaethol i ddarparu cymorth gyda'r costau sy'n gysylltiedig â gohirio Eisteddfod Tregaron.

14. Ar gyfer Cyllideb Ddrafft 2021-22, y llinell sylfaen a ddefnyddir at ddibenion cymharu yw Cyllideb Derfynol 2020-21. O ganlyniad, nid yw'r gostyngiad o £1.995 miliwn i gyllidebau 2020-21 mewn ymateb i COVID-19, ac a gyhoeddwyd yng Nghyllideb Atodol Gyntaf 2020-21, yn cael ei adlewyrchu yn y gyllideb ddrafft ac fe'i hadferwyd yn llawn ar gyfer 2021-22, gan fod yr ymarfer ail-alinio yn ymarfer ar gyfer y flwyddyn ariannol 2020-21 yn unig. Mae hyn ac eithrio £0.2 miliwn ar gyfer cyllideb y Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol lle mae'r gostyngiad wedi bod yn bosibl oherwydd arbedion gweithredol a wnaed oherwydd y symud tuag at ddysgu ar-lein. Mae rhagor o fanylion ym mharagraffau 60-65.
15. Byddaf yn parhau i adolygu effaith y pandemig ar y sefydliadau yr ydym yn eu hariannu wrth inni symud i'r flwyddyn ariannol nesaf er mwyn sicrhau bod unrhyw benderfyniadau yn ymateb yn y ffordd orau i'r heriau sy'n esblygu yn sgil y pandemig. Mae'r Gweinidog Cyllid a'r Trefnydd yn awyddus i gadw cymaint o hyblygrwydd â phosibl nawr wrth i ni ddod i ddeall yn well effaith misoedd y gaeaf ar ledaeniad yr haint. Yn benodol, roedd gofyn i'r cyllid ychwanegol gefnogi'r GIG a llywodraeth leol ar reng flaen ein hymateb i'r pandemig. Bydd ystyriaeth yn cael ei roi hefyd i feysydd eraill fel y Gymraeg a chadwaf yr hawl i wneud cais am gyllid o'r gronfa COVID-19 wrth gefn i helpu gyda sefydliadau sy'n cefnogi'r Gymraeg.

Yr alldroadau terfynol ar gyfer 2019-20 a'r rhagolygon ar gyfer 2020-21

16. Yr alldro olaf ar gyfer 2019-20 ar gyfer y Gymraeg oedd £36.5m a'r alldro a ragwelir ar gyfer 2020-21 yw £35.5m heb unrhyw amrywiant sylweddol i gyllidebau fel y manylir yn **Atodiad A**.

Rhan 1: Sylwadau ar ddyraniadau Llinellau Gwariant y Gyllideb (BEL)

BEL y Gymraeg (MEG Iechyd Meddwl, Llesiant a'r Gymraeg)

17. Pwrpas BEL y Gymraeg yw cefnogi *Cymraeg 2050* mewn perthynas â chynyddu'r defnydd o'r Gymraeg a sicrhau'r seilwaith cywir.
18. Mae'r cyllid o fewn BEL y Gymraeg wedi'i gynnal ar £20.949m ar gyfer 2021-22. Mae'r gyllideb yn cefnogi gweithgareddau partneriaeth yn bennaf gan gynnwys:
- Cymraeg i Blant – i gefnogi rhieni, darpar rieni ac aelodau eraill o'r teulu i ddefnyddio'r Gymraeg gartref, trosglwyddo'r Gymraeg i'w plant, ac i gefnogi datblygiad ieithyddol plant mewn cyd-destun cymdeithasol ac addysgol. Rhoddir rhagor o fanylion ym mharagraff 41.
 - Cyflwyno hyfforddiant iaith Gymraeg drwy'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol. Rhoddir rhagor o fanylion ym mharagraffau 60-65.
 - Cyflwyno'r Cynllun Gweithredu Technoleg Cymraeg.
 - Cynyddu'r defnydd o'r iaith mewn cymunedau er enghraifft drwy ddarparu grantiau i'r mentrau iaith, i Ferched y Wawr ac i'r Ffermwyr Ifanc.

- Cyflwyno rhaglen Siarter Iaith.
- Ariannu arbenigedd ychwanegol mewn cynllunio ieithyddol fel rhan o'r Prosiect 2050.
- Ariannu Tribiwnlys y Gymraeg.
- Ymchwil, gwerthuso a marchnata mewn perthynas â'r strategaeth.

BEL Comisiynydd y Gymraeg (MEG Iechyd Meddwl, Llesiant a'r Gymraeg)

19. Mae'r gyllideb (£3.207m o refeniw a £0.030m o gyfalaf) yn cefnogi Comisiynydd y Gymraeg (mae rhagor o fanylion ym mharagraffau 78-79) sydd â swyddogaethau a phwerau eang sy'n cynnwys:

- Gweithio tuag at sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.
- Gweithredu system safonau'r Gymraeg.
- Cynnal ymholiadau i faterion sy'n ymwneud â swyddogaethau'r Comisiynydd.
- Ymchwilio i ymyrraeth honedig â rhyddid unigolyn i gyfathrebu yn Gymraeg.
- Hybu a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg gyda'r bwriad o gynyddu'r defnydd o iaith – yn enwedig yn y trydydd sector a'r sector preifat.

BEL y Gymraeg mewn Addysg (MEG Addysg)

20. Mae'r gyllideb wedi'i chynnal ar £12.675m ar gyfer 2021-22. Mae'r BEL yn cefnogi camau gweithredu sy'n gysylltiedig ag addysg cyfrwng Cymraeg ac addysg Gymraeg o fewn *Cymraeg 2050*, sy'n cynnwys:

- Cyllid i Mudiad Meithrin gynyddu darpariaeth gofal plant drwy gyfrwng y Gymraeg fel llwybr i addysg cyfrwng Cymraeg.
- Cynllunio addysg Gymraeg i gynnwys gwaith paratoi ar gyfer gweithredu'r Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg 10 mlynedd newydd yn unol â Rheoliadau Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg (Cymru) (Diwygio) (Coronafeirws) 2020, a ddaeth i rym ar 1 Rhagfyr 2020.
- Comisiynu adnoddau addysgu a dysgu.
- Cyllid ar gyfer y Coleg Cymraeg Cenedlaethol a datblygu darpariaeth Gymraeg ôl-16.

Rhan 2: Gwybodaeth arall

Gwybodaeth yn ymwneud â sut mae cyflawni portffolio yr Iaith Gymraeg a'i ganlyniadau cysylltiedig, a sut y caiff hyn ei fonitro a'i werthuso i ddangos gwerth am arian

21. O ran sicrhau gwerth am arian, mae eglurder ynghylch sut rydym yn defnyddio ein hadnoddau yn effeithiol yn ganolog i gyflawni'r blaenoriaethau a nodir yn Symud Cymru Ymlaen a Ffyniant i Bawb. Mae gennyf brosesau sefydledig ar

waith i sicrhau bod adnoddau'n cael eu defnyddio'n effeithiol at y dibenion a fwriadwyd.

22. Ar gyfer y weinyddiaeth hon, bydd y cynnydd o ran cyflawni'r targedau tymor byr a amlinellir yn *Cymraeg 2050: Rhaglen Waith 2017-21* yn fesur o gynnydd tuag at gyflawni nodau *Cymraeg 2050*. Mae'r cynnydd yn ei gyfanrwydd yn cael ei fonitro'n flynyddol drwy broses sy'n cynnwys cyhoeddi Cynllun Gweithredu blynyddol¹ ar ddechrau'r flwyddyn ariannol, ac yna Adroddiad Blynyddol² ar ddiwedd y flwyddyn i adrodd yn ôl ar y camau y manylir arnynt yn y Cynllun Gweithredu. Gwneir adolygiadau rheolaidd i fonitro gwariant a chanlyniadau i sicrhau bod unrhyw adnoddau sydd ar gael yn cael eu hailflaenoriaethu er mwyn cyflawni'r strategaeth.
23. Mae Cyngor Partneriaeth y Gymraeg yn chwarae rôl wrth gynghori ar y cynnydd tuag at darged 2050 ac effeithiolrwydd ein rhaglenni a'n hymyriadau. Mae gan Fwrdd Rhaglen Cymraeg 2050 o fewn Llywodraeth Cymru y gorchwyl o asesu risgiau a nodi camau i'w lliniaru a phrif ffrydio'r strategaeth ym mhob un o feysydd polisi'r Llywodraeth.
24. Yn ogystal â hynny, rwyf wedi sefydlu Prosiect 2050 i roi ysgogiad ychwanegol i ymdrechion i gyflawni strategaeth *Cymraeg 2050* fel y manylir uchod ym mharagraff 8. Mae hyn yn unol â'r argymhellion a wnaed yn yr adroddiad a gyhoeddodd y Pwyllgor ym mis Gorffennaf 2019 yn dilyn ei ymchwiliad i "Cefnogi a Hybu'r Gymraeg".
25. O ran gwerthuso, rydym wedi defnyddio canfyddiadau astudiaeth ymchwil a gyhoeddwyd yn 2017: [Trosoglwyddo'r Gymraeg a'i Defnydd mewn Teuluoedd](https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2017-03/cymraeg-2050-miliwn-o-siaradwyr-cynllun-gweithredu-2017.pdf) i lywio ein Polisi cenedlaethol newydd ar Drosoglwyddo'r Gymraeg a'i Defnydd mewn Teuluoedd y byddaf yn ei gyhoeddi yn y Flwyddyn Newydd.
26. Cyhoeddwyd Gwerthusiad o'r Siarter Iaith a'i rhaglenni cysylltiedig ym mis Gorffennaf 2020. Ar hyn o bryd, rydym yn defnyddio'r canfyddiadau a'r argymhellion i lywio'r gwaith o ddylunio a chyflawni'r Siarter Iaith yn y dyfodol.
27. Mae dau nod i'r gwerthusiad o'r Cynllun Sabothol Iaith Gymraeg. Y cyntaf yw archwilio sut, ac i ba raddau, y mae'r Cynllun Sabothol yn cyfrannu at newid yn y ffordd y mae'r Gymraeg yn cael ei haddysgu neu ei defnyddio fel cyfrwng addysgu mewn ysgolion. Yr ail nod yw asesu cyfraniad y Cynllun Sabothol at ddarpariaeth datblygiad proffesiynol i ymarferwyr ddatblygu eu sgiliau Cymraeg neu addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg. Bydd canfyddiadau'r gwerthusiad yn darparu sylfaen ar gyfer datblygiad strategol y Cynllun Sabothol a hyfforddi ymarferwyr yn y dyfodol. Mae adroddiad terfynol y gwerthusiad wedi'i ohirio oherwydd COVID-19 a bydd yn cael ei gyhoeddi yn y Flwyddyn Newydd.

¹ <https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2020-03/cymraeg-2050-miliwn-o-siaradwyr-cynllun-gweithredu-202021.pdf>

² <https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2020-12/Cymraeg%202050%20Miliwn%20o%20siaradwyr%20adroddiad%20blynyddol%202019%20i%202020.pdf>

28. Yn ogystal â'r gwerthusiadau hyn, fe wnaethom gyhoeddi astudiaeth ymchwil ar y berthynas rhwng y Gymraeg a'r economi ym mis Chwefror 2020. Mae'r astudiaeth yn darparu asesiad o'r dystiolaeth sydd ar gael ar y berthynas rhwng iaith a'r economi, a'r dulliau a ddefnyddiwyd yn yr astudiaethau hyn. O ganlyniad i'r adroddiad, sefydlais is-grŵp economi a'r Gymraeg o fewn Cyngor Partneriaeth y Gymraeg. Bydd yr is-grŵp yn edrych ar y dystiolaeth yn yr adroddiad yn ogystal â ffynonellau eraill. Nod yr is-grŵp yw darparu cyngor ar sut y gellir cryfhau'r berthynas rhwng datblygiad economaidd a'r Gymraeg a pha ymyraethau economaidd y gellid eu gweithredu i gryfhau economi Cymru, a fydd hefyd yn cefnogi'r Gymraeg.
29. O ran gwariant ataliol, rydym yn parhau i fuddsoddi mewn ymchwil i ddeall cynulleidfaoedd er mwyn dysgu mwy am ymddygiad ac agweddau'r cyhoedd tuag at yr iaith. Bydd hyn yn llywio ein strategaeth farchnata, y ffordd yr ydym yn targedu ein cynulleidfa, ac yn sicrhau ein bod yn ymgysylltu â'r gynulleidfa gywir gyda'r neges gywir. Bydd hyn hefyd yn golygu y byddwn yn gwario ein cyllideb yn fwy effeithiol, gan arwain at ganlyniadau gwell, ac yn bwydo i strategaethau marchnata partneriaid, gyda'r nod o greu dull 'un llais' i hyrwyddo'r Gymraeg, a thrwy hynny leihau dyblygu gwaith a gwariant ar ddatblygu negeseuon, brandio ac adnoddau. Y nod yw y bydd y gwaith hwn hefyd yn braenaru'r tir ar gyfer mentrau eraill, gan wneud pobl yn fwy parod i groesawu ymgyrchoedd megis annog rhieni i ystyried addysg Gymraeg ar gyfer eu plant a throsglwyddo'r iaith o fewn y teulu.
30. At hynny, mae gan ein targed o gynyddu darpariaeth Gymraeg y blynyddoedd cynnar drwy 40 o grwpiau meithrin erbyn 2021 y potensial i leihau gwariant ar hybu ymhlith grwpiau oedran hŷn, gan eu bod yn helpu unigolion i sefydlu arferion iaith cadarn pan fyddant yn ifanc. Yn hyn o beth, mae Cylchoedd Meithrin yn cyfrannu at y gwaith o sefydlu'r amodau sy'n creu siaradwyr Cymraeg newydd drwy drochi plant yn yr iaith a'i diwylliant, a thrwy helpu i fwydo ysgolion cyfrwng Cymraeg. Mae'r gwariant hwn ar y blynyddoedd cynnar yn braenaru'r tir ar gyfer ymyraethau pellach ar ffurf y Siarter Iaith, er enghraifft (sydd â'r nod o annog defnydd anffurfiol o'r Gymraeg ymhlith plant ysgol o oedran ifanc).
31. Mae'r dirwedd ddigidol hefyd yn cyflwyno newid mawr ar gyfer y Gymraeg, a gellid ystyried sawl elfen ohoni'n wariant ataliol. Mae ein Cynllun Gweithredu Technoleg Cymraeg yn cynnwys sicrhau bod cydrannau digidol Cymraeg yn cael eu creu a'u cynnal fel y gall pob sefydliad ac unigolyn eu defnyddio a'u haildefnyddio'n eang. Mae lledaeniad technoleg Gymraeg hefyd yn hanfodol ar gyfer normaleiddio'r iaith a galluogi pobl i ddefnyddio'r iaith yn eu bywydau o ddydd i ddydd.
32. Lanswyd y Cynllun gennym ar 23 Hydref 2018. Mae'n ymdrin â thri maes allweddol:
- **Technoleg Lleferydd Cymraeg** – Meddalwedd adnabod lleferydd-i-destun a synthesis testun i leferydd.
 - **Cyfieithu gyda chymorth cyfrifiadur** – rhannu ac aildefnyddio cyfieithiadau testun Saesneg<>Cymraeg drwy dechnoleg 'cof cyfieithu'.

- **Deallusrwydd Artiffisial Sgwrsiol** – byddai peiriannau yn *deall* y Gymraeg (yn ogystla â'i *hadnabod*).
33. Fe wnaethom ymateb i'r heriau a gododd yn sgil COVID-19 drwy drefnu bod Cysgliad (pecyn o adnoddau Cymraeg, er enghraifft gwirydd sillafu ac offeryn sy'n helpu gyda threigladau, gan Brifysgol Bangor) ar gael yn rhad ac am ddim i'w ddefnyddio gan unigolion, busnesau bach a phob ysgol yng Nghymru. Roeddwn yn credu bod hyn yn bwysig o dan yr amgylchiadau newydd, yn enwedig i ddisgyblion ysgol a'u rhieni. Roeddwn yn ymwybodol y gallai fod yn anodd i nifer o blant ddysgu'n annibynnol gartref gyda chymorth gan eu rhieni a'u gofalwyr pan fyddai ysgolion ar gau yn ystod y cyfnod clo cyntaf. Weithiau, nid oedd oedolyn a oedd yn gallu siarad Cymraeg gartref i'w helpu gyda'u gwaith.
 34. Yn ddiweddar, rydym hefyd wedi diwygio'r targedau a osodwyd ar gyfer Prifysgol Bangor o dan ei chytundeb grant er mwyn darparu adnodd sy'n gallu isdeitl fideos Cymraeg yn awtomatig. Mae hyn mewn ymateb i gais gan brifysgolion sy'n dymuno isdeitlo darlithoedd ar fideo, fel eu bod ar gael i fyfyrwyr nad ydynt yn gallu mynychu darlithoedd mwyach oherwydd y pandemig.
 35. Mae ein gwasanaeth cyfieithu a chynghori Helo Blod i fusnesau bach a'r trydydd sector hefyd yn defnyddio'r dechnoleg cyfieithu awtomeiddio ddiweddaraf i gynorthwyo cyfieithwyr cymwys i ddarparu cyfieithiadau cyflym a chyson. Mae hyn hefyd yn sicrhau gwerth am arian drwy beidio byth â gorfod talu am yr un cyfieithiadau neu gyfieithiadau tebyg.
 36. Fel Llywodraeth, rydym wedi ymrwmo i ddefnyddio Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 i wella sut rydym yn gwneud penderfyniadau am lesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Ein nod yw sicrhau ein bod yn adlewyrchu'r egwyddor datblygu cynaliadwy a nod ein cynlluniau gwariant yw sicrhau cydbwysedd rhwng blaenoriaethau tymor byr a hirdymor.

Gwybodaeth am ddyraniadau (a'u lleoliad) yn eich portffolio i gefnogi strategaeth Cymraeg 2050 a'r cynllun gweithredu cysylltiedig.

37. Rwyf wedi cynnwys rhywfaint o wybodaeth am sut mae dyraniadau'n cefnogi *Cymraeg 2050* mewn adrannau blaenorol o'r papur hwn. Cyfeiriau yn benodol yn awr at y cerrig milltir a gynhwysir yn Rhaglen Waith *Cymraeg 2050* ar gyfer 2017-2021.
38. Nid yw pob carreg filltir yn perthyn i'm portffolio i. Fodd bynnag, mewn perthynas â phob un, dyrennir gwariant yn briodol er mwyn ysgogi cynnydd tuag at y cerrig milltir hyn.
39. Nodir gwybodaeth am gerrig milltir unigol isod. Rhestrir gwybodaeth am gerrig milltir sydd o fewn portffolio'r Gweinidog Addysg yn yr adran nesaf ym mharagraffau 51-59.

40. Rwy'n cwrdd â'r Gweinidog Addysg yn rheolaidd i drafod y synergeddau a'r gorgyffwrdd rhwng ein portffolios mewn perthynas â'r Gymraeg.

Carreg filltir: cynnydd bychan yn y teuluoedd sy'n trosglwyddo'r Gymraeg erbyn Cyfrifiad 2021, gan barhau â'r patrwm a welwyd rhwng 2001 a 2011

41. I gefnogi'r nod hwn, byddwn yn parhau i fuddsoddi yn y rhaglen Cymraeg i Blant yn 2021-22 ac mae £0.730 miliwn o gyllid wedi'i ddyrannu i hyn. Nod y rhaglen yw cefnogi rhieni, darpar rieni ac aelodau eraill o'r teulu i gyflwyno a defnyddio'r Gymraeg gartref a throsglwyddo'r iaith i'w plant, ac i gefnogi datblygiad ieithyddol plant mewn cyd-destun cymdeithasol ac addysgol.
42. Bydd Cymraeg i Blant yn cefnogi'r polisi cenedlaethol newydd ar drosglwyddo'r Gymraeg a'i defnydd mewn teuluoedd (gweler paragraff 25). Mae annog teuluoedd i ddewis y Gymraeg yn rhan bwysig o *Cymraeg 2050* ac mae'r polisi hwn yn amlinellu sut rydym yn bwriadu sicrhau bod rhieni a gofalwyr yn cael y gefnogaeth a'r anogaeth orau bosibl i ddewis defnyddio'r Gymraeg gyda'u plant.

Carreg filltir: Cadw llygad agos ar y dangosyddion defnydd iaith sy'n gysylltiedig â'r targed cychwynnol o gynyddu cyfraddau'r bobl sy'n defnyddio'r Gymraeg bob dydd o 10 y cant o'r boblogaeth i 11 y cant erbyn 2021

43. Yn y pen draw, nod yr holl ymyriadau yn fy mhortffolio i, ac felly'r holl ddyraniadau cyllideb cyfatebol, yw cynyddu defnydd o'r iaith, a chânt eu gwerthuso a'u monitro i sicrhau eu bod yn addas at y diben hwn. Mae hyn yn wir am BEL y Gymraeg (2021-22: £20.949m) a BEL Comisiynydd y Gymraeg (2021-22: £3.237m, referniw £3.207m a chyfalaf £0.030m). O dan y Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth rhwng Llywodraeth Cymru a Chomisiynydd y Gymraeg, yn ogystal â rheoleiddio'r safonau, mae gan y Comisiynydd rôl i gynyddu defnydd o'r iaith. Mae'r cyllidebau referniw hyn wedi'u cynnal ar gyfer 2021-22.
44. Ymhlith y prosiectau a'r partneriaid a ariennir o dan BEL y Gymraeg i gynyddu'r defnydd o'r iaith mae:
- Y mentrau iaith.
 - Yr Eisteddfod Genedlaethol.
 - Yr Urdd.
 - Clybiau Ffermwyr Ifanc.
 - Prosiectau cymunedol (Cymdeithas Eisteddfodau a Merched y Wawr).
 - Y papurau bro.
 - Helo Blod.
 - Prosiect ARFer Prifysgol Bangor, i gynyddu cyfathrebu rhyngpersonol a hyder wrth ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle drwy addunedau ymddygiadol.
 - Cronfa i hybu'r defnydd o'r Gymraeg yn y sector ôl-16.
 - Cronfa a ddyrannwyd i Gonsortia Addysg Cymru i hyrwyddo defnydd anffurfiol o'r Gymraeg (Siarter Iaith).

- Cymraeg i Blant.
- Dydd Miwsig Cymru.

45. Er bod COVID-19 wedi newid ein bywydau, ac wedi bod yn gyfnod gofidus inni i gyd, mae'n galonogol iawn gweld sut mae pobl wedi ymateb i'r her. Mae'r arloesedd, y dyfalbarhad a'r creadigrwydd a ddangoswyd gan ein partneriaid wedi creu argraff fawr arnaf. Roedd Eisteddfod T ac Eisteddfod AmGen yn hynod lwyddiannus, fe wnaeth y Ffermwyr Ifanc a Merched y Wawr waith gwirfoddol rhagorol a chynhaliwyd pob math o ddigwyddiadau diddorol ar-lein gan y mentrau iaith. Rydym wedi gweld mwy o ddysgwyr na'r tair blynedd diwethaf gyda'i gilydd, yn cofrestru ar gyfer cyrsiau blasu ar-lein y Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol ers mis Mawrth eleni. Mae hyn i gyd yn dangos y gwaith pwysig y mae ein partneriaid wedi bod yn ei wneud, o ran gyrru polisiau Cymraeg a chyflawni nodau *Cymraeg 2050* yn ystod y cyfnod anodd hwn.
46. Bydd llawer o'r gwaith newydd ac arloesol a wneir yn dod yn rhan o'n ffordd newydd o weithio yn 2021-22 a thu hwnt. Byddwn yn parhau i gefnogi ein partneriaid wrth inni addasu'n barhaus i'r byd newydd cyfnewidiol hwn.
47. Cynhaliodd un o is-grwpiau Cyngor Partneriaeth y Gymraeg (yr is-grŵp Cynyddu Defnydd y Gymraeg yn y Gymuned) arolwg ar-lein o grwpiau cymunedol Cymraeg rhwng 14 Medi a 10 Hydref 2020. Y nod oedd asesu effaith y cyfyngiadau a osodwyd gan COVID-19 ar y cyfleoedd sydd ar gael i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gymuned. Cawsom 1,092 o ymatebion.
48. Ar 10 Rhagfyr, fe wnaethom gyhoeddi *Effeithiau COVID-19 ar grwpiau cymunedol Cymraeg – canfyddiadau'r arolwg*. Llywiwyd hyn gan is-grŵp penodedig o Gyngor Partneriaeth y Gymraeg sydd wedi drafftio cyfres o argymhellion yn seiliedig ar ganfyddiadau'r adroddiad. Byddaf yn ymateb i'r argymhellion hyn cyn bo hir.
49. Mae'r adroddiad yn darparu tystiolaeth o sut roedd grwpiau cymunedol Cymraeg yn gweithredu cyn i COVID-19 daro ac yna ers y cyfnod clo cyntaf a gyflwynwyd ar lefel y DU gyfan ac mae'n cyflwyno eu barn am eu dyfodol. Bydd gweithredu'r argymhellion yn ein helpu i ddiogelu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg ar lefel gymunedol yn y dyfodol. Byddwn yn bwrw ymlaen â'r gwaith hwn yn 2021-22.
50. Mae'n anodd iawn mesur defnydd iaith. Un ffordd yw cynnal arolygon o ddefnydd iaith. Dechreuodd y gwaith ar Arolwg Defnydd Iaith newydd ym mis Gorffennaf 2019, ac roedd i fod i barhau tan ddiwedd mis Mawrth 2021. Oherwydd COVID-19, gohiriwyd yr arolwg ganol mis Mawrth 2020. Byddwn yn cyhoeddi'r canlyniadau a gasglwyd hyd yma erbyn diwedd 2020-21.

[Gwybodaeth am ddyraniadau \(a'u lleoliad\) ym mhortffolio'r Gweinidog Addysg i gefnogi Cymraeg 2050 ac yn benodol, dyraniadau sy'n cefnogi ac yn datblygu addysg cyfrwng Cymraeg.](#)

51. Daw'r dyraniadau ar gyfer y gweithgareddau ym mhortffolio'r Gweinidog Addysg, sy'n cefnogi *Cymraeg 2050*, o fewn BEL y Gymraeg mewn Addysg,

yn y MEG Addysg. Fel yr amlinellwyd ym mharagraff 20, mae'r gyllideb yn £12.675m ar gyfer 2021-22.

52. Ymhlith y gweithgareddau a ariennir o BEL y Gymraeg mewn Addysg mae datblygu darpariaeth Gymraeg a dwyieithog y blynyddoedd cynnar, datblygu a gweithredu'r Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg (CSCA), cefnogaeth i golegau AB a hyfforddiant i alluogi tiwtoriaid ac aseswyr i addysgu a hyfforddi dysgwyr yn ddwyieithog, cefnogi datblygiad darpariaeth AU Cymraeg ac arwain ar ddatblygiad ôl-16. Mae gweithgareddau eraill yn cynnwys datblygu adnoddau dysgu ac addysgu i gefnogi addysgu'r Gymraeg a phynciau eraill drwy gyfrwng y Gymraeg, yn ogystal ag adnoddau dwyieithog i gefnogi'r cwricwlwm newydd.
53. *Mae Cymraeg 2050* yn bolisi trawsbynciol ac fe'i cefnogir nid yn unig drwy BEL y Gymraeg a BEL y Gymraeg mewn Addysg. Er enghraifft, cefnogir y Cynllun Sabothol a CYDAG drwy gyllid o £1.65m o fewn y BEL Datblygu a Chymorth Athrawon y MEG Addysg. Mae CYDAG yn cynnal rhaglen o weithgareddau i gefnogi gwaith i ddatblygu addysg cyfrwng Cymraeg i gefnogi'r *Cynllun Gweithredu Cymraeg mewn Addysg*. Mae gan Gynllun Sabothol y Gymraeg rôl ganolog wrth barhau i ddatblygu sgiliau Cymraeg y gweithlu presennol a'u gallu i addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg. Mae £1m ychwanegol hefyd wedi'i ddyrannu i'r BEL Cwricwlwm ac Asesu yn 2021-22 ar gyfer adnoddau dwyieithog i gefnogi'r gwaith o gyflwyno'r Cwricwlwm i Gymru newydd ym mis Medi 2022.

Carreg filltir: Cefnogi'r gwaith o ehangu darpariaeth cyfrwng Cymraeg y blynyddoedd cynnar i 40 yn fwy o grwpiau meithrin erbyn 2021

54. Mae'r £3.031m a ddarparwyd i Mudiad Meithrin wedi ei alluogi i gefnogi'r 450 a mwy o Gylchoedd Meithrin a dros 400 o Gylchoedd Ti a Fi sy'n aelodau ohono er mwyn cryfhau ac ehangu ei wasanaethau. Mae hefyd wedi ei alluogi i barhau â rhaglen sy'n canolbwyntio'n llwyr ar sefydlu darpariaeth blynyddoedd cynnar Cymraeg newydd mewn ardaloedd yng Nghymru lle mae diffyg gwasanaethau o'r fath ar hyn o bryd fel pwynt mynediad i addysg cyfrwng Cymraeg. Drwy'r gwaith hwn, mae 21 o Gylchoedd Meithrin newydd a 21 o Gylchoedd Ti a Fi newydd wedi'u sefydlu ers 2018. Mae'r gwaith i ddatblygu staff a gwirfoddolwyr yn lleoliadau ei aelodau hefyd wedi parhau, ac eleni mae wedi cynnwys sesiynau wedi'u teilwra i ymateb i'r heriau y mae'r sector blynyddoedd cynnar wedi'u hwynebu eleni. Bydd y gyllideb hon yn cael ei chynnal yn 2021-22 a bydd Mudiad Meithrin yn parhau i ddatblygu capasti blynyddoedd cynnar er mwyn darparu llwybr i addysg cyfrwng Cymraeg.

Carreg filltir: Parhau i gynyddu canran y dysgwyr sydd mewn addysg cyfrwng Cymraeg, o 22 y cant (sy'n seiliedig ar 7,700 o ddysgwyr saith oed yn 2015/16) i 24 y cant (tua 8,400) erbyn 2021.

55. Rydym wedi dyrannu cyllid o £0.1m o BEL y Gymraeg mewn Addysg i gefnogi gwaith ar y Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg (CSCA). O dan y ffrwd waith hon, paratowyd *Rheoliadau Drafft Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg (Cymru) 2019* newydd ac fe'u gosodwyd gerbron y Senedd ar 5

Rhagfyr 2019 yn nodi trefniadau newydd ar gyfer paratoi a gweithredu Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg. Bydd darpariaethau newydd yn cynnwys cyflwyno Cynlluniau tymor hwy (10 mlynedd) yn ogystal â Chynlluniau sy'n cael eu paratoi ar sail targedau clir, uchelgeisiol. Mae'r targedau hyn wedi'u cyfrifo mewn ffordd sy'n dangos y cyfraniad y mae'n rhaid i awdurdod lleol ei wneud er mwyn cefnogi'r targedau cerrig milltir yn ymwneud ag addysg yn strategaeth *Cymraeg 2050* Llywodraeth Cymru. Daeth y Rheoliadau hyn i rym ar 1 Rhagfyr 2020.

56. At hynny, fe wnaethom gwblhau adolygiad o categorïau ysgolion yn ôl darpariaeth cyfrwng Cymraeg ym mis Rhagfyr 2019, yn unol ag argymhellion a wnaed gan y Bwrdd Cynghori CSCA ym mis Mai 2019. Lansiodd y Gweinidog Addysg ymgynghoriad ar opsiynau lefel uchel i ailddiffinio categorïau ysgolion yn ôl darpariaeth cyfrwng Cymraeg ar 14 Rhagfyr. Gallai hyn arwain at adolygu'r Cod Trefniadaeth Ysgolion a chanllawiau newydd o bosibl o amgylch categorïau ysgolion. Mae arwyddion cynnar yn awgrymu ein bod ar y trywydd iawn i gyrraedd y garreg filltir gyffredinol ar gyfer 2021 o 24% o ddysgwyr mewn addysg cyfrwng Cymraeg.
57. Bydd ein hymdrechion yn 2021-22 yn canolbwyntio ar gefnogi awdurdodau lleol i baratoi Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg 10 mlynedd newydd. Bydd hyn yn cynnwys:
- Cyngor ac arweiniad ynghylch cyfathrebu a hyrwyddo addysg cyfrwng Cymraeg (gan gynnwys pecyn o adnoddau digidol i ALLau eu defnyddio).
 - Caffael ymgynghorwyr iaith ac addysg Gymraeg i gynghori ALLau ar agweddau ar weithredu CSCA, megis symud ymlaen o ysgol gynradd Gymraeg a gwaith ar gategoreiddio ysgolion.
58. **Carreg filltir: cefnogi twf yn nifer yr athrawon yng Nghymru sy'n gallu addysgu Cymraeg neu addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg erbyn 2021 fel a ganlyn:**
- 3,100 o athrawon cynradd sy'n gallu addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg (o linell sylfaen o 2,900 yn 2015/16).
 - 600 o athrawon uwchradd sy'n gallu addysgu Cymraeg (o linell sylfaen o 500 yn 2015/16).
 - 2,200 o athrawon uwchradd sy'n gallu addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg (o linell sylfaen o 1,800 yn 2015/16).
59. Mae *Y Gymraeg mewn Addysg: cynllun gweithredu ar gyfer 2017-2021*, a gyhoeddwyd fis Rhagfyr 2017, yn pennu ein cyfeiriad ar gyfer datblygu addysg orfodol cyfrwng Gymraeg ac addysg iaith Gymraeg dros y pedair blynedd nesaf, yn unol â'r weledigaeth yn *Cymraeg 2050* a *Cenhadaeth ein Cenedl*. Mae'r Gweinidog Addysg yn arwain ar weithredu mewn ymateb i'r blaenoriaethau addysg a nodwyd yn y cynllun gweithredu, er enghraifft cynyddu nifer yr athrawon, datblygu'r cwricwlwm a chymorth i ddysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol. Bydd y MEG Addysg yn parhau i ddarparu cymorth ar gyfer y gweithgareddau hyn yn 2021-22. Yn ddiweddar, cyhoeddais ffigurau mewn

perthynas â chynnydd yn erbyn y targed hwn yn Adroddiad Blynyddol 2019-20 Cymraeg 2050.

Rhan 3: Meysydd penodol

Diweddariadau ar ddyraniadau yn y gyllideb ar gyfer 2020-21

Diweddariad ar ddyraniad cyllideb y Ganolfan Dysgu Cymraeg yn dilyn gostyngiad yn ei chyllideb mewn ymateb i'r pandemig

60. Dyrannwyd cyfanswm o £13.21m o BEL y Gymraeg i'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol yn 2020-21. Rhannwyd y dyraniad hwn fel a ganlyn: £8.810m i ariannu'r 11 darparwr sy'n cyflwyno'r cyrsiau hyfforddi, £2.5m ar gyfer Cymraeg Gwaith ac £1.9m i gynnal costau rhedeg y Ganolfan.
61. Yn ystod y flwyddyn, oherwydd COVID-19, cafodd cyfanswm cyllid y Ganolfan ei ostwng £1.533m: roedd £1.02m o'r gostyngiad hwnnw yn ostyngiad i gyllideb Cymraeg Gwaith, gan ostwng ei chyllideb i £1.48m; tynnwyd £0.337m o'r grant i'r 11 darparwr, gan ostwng eu cyllid i £8.473m; a gostyngwyd grant canolog y Ganolfan £0.176m, gan adael cyllideb o £1.724m. Roedd rhai o'r toriadau hyn yn bosibl am nad oedd y Ganolfan a'i darparwyr yn gallu parhau i gynnig rhai elfennau o'u darpariaeth, megis dysgu wyneb yn wyneb a chysiau preswyl.
62. Oherwydd ymateb cyflym a phroffesiynol y Ganolfan i'r pandemig, fe wnaethant ddefnyddio'r cyllid i barhau i gynnig cyfleoedd i unigolion ddysgu Cymraeg a datblygu eu hyder wrth ddefnyddio eu sgiliau Cymraeg. Mae hyn yn cynnwys:
 - Cynnig ystod eang o gyfleoedd ar draws pum lefel i ddysgwyr ledled Cymru drwy rwydwaith y Ganolfan o 11 darparwr.
 - Gweithio gyda phartneriaid, gan gynnwys S4C, BBC Radio Cymru a Chyngor Llyfrau Cymru, i gryfhau'r cymorth i ddysgwyr.
 - Parhau i ddarparu Cymraeg Gwaith, gan gynnig hyfforddiant wedi'i deilwra i feithrin sgiliau Cymraeg yn y gweithle.
63. Dyraniad y Ganolfan ar gyfer 2021-22 fydd £13.01m. Felly rydym wedi adfer cyllideb y Ganolfan i'r lefel cyn COVID-19 (cyllideb derfynol 2020-21) ac eithrio £0.2m. Ailgyfeiriwyd y £0.2m hwn i ariannu prosiectau seilwaith ieithyddol Cymraeg a fydd yn cynnwys creu polisi i gydgyssylltu'n well adnoddau terminoleg, geiriaduron a chorpws er mwyn cryfhau'r seilwaith sy'n cefnog defnydd or iaith.
64. Cyflawnwyd hyn drwy leihau cyfanswm y grant i'r 11 darparwr o £0.150m i £8.660m a lleihau'r grant a delir i ariannu costau rhedeg y Ganolfan o £0.05m i £1.85m. Bu hyn yn bosibl oherwydd arbedion gweithredol yn sgil y ffaith nad oedd gwersi wyneb yn wyneb yn cael eu cynnal, ac oherwydd bod y Ganolfan yn datblygu gwahanol ffyrdd o weithio yn ystod yr argyfwng COVID-19. Ni fydd y gostyngiad hwn mewn cyllid yn effeithio ar lefelau gwasanaeth i ddysgwyr ac ni fydd yn arwain at golli swyddi yn y sector.

65. Mae cyllid Cymraeg Gwaith wedi cael ei adfer yn llawn i £2.5m er mwyn caniatáu i'r fenter bwysig honno ddychwelyd i'w chapasiti llawn ac er mwyn gwella'r cymorth y gall ei roi i sectorau penodol.

Y cynnydd a'r defnydd o'r £30 miliwn sydd ar gael ar gyfer prosiectau cyfalaf i gefnogi a chynyddu'r defnydd o'r Gymraeg mewn addysg, ac effaith y pandemig ar yr amserlen ar gyfer prosiectau cymeradwy

66. Er mwyn cefnogi'r garreg filltir o gynyddu canran y dysgwyr mewn addysg cyfrwng Cymraeg, rydym yn bwrw ymlaen â'r broses o gyflawni prosiectau cyfalaf a ariennir drwy'r Gronfa gyfunol Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg a Grant Gofal Plant o £46m a gyhoeddwyd yn ystod 2018-2019 (£32.81m o Grant Cyfalaf Addysg Cyfrwng Cymraeg a £13.02m o'r Grant Cyfalaf Blynnyddoedd Cynnar). Mae'r chwistrelliad hwn o arian grant yn cefnogi 46 o brosiectau ar draws 20 awdurdod lleol a fydd, pan fydd pob prosiect yn cael ei wireddu, yn arwain at 2,818 o leoedd ysgol a gofal plant ychwanegol i ddysgwyr cyfrwng Cymraeg. Bydd yr hwb hwn mewn cyllid yn mynd gam o'r ffordd tuag at gefnogi'r cynnydd yn y ddarpariaeth sydd ei hangen i ymateb i uchelgais *Cymraeg 2050*.
67. Bydd y prosiectau hyn yn rhoi hwb i'r Gymraeg yn yr ardaloedd dan sylw. Er enghraifft:
- Trydedd ysgol cyfrwng Cymraeg yn Sir Fynwy.
 - Ysgolion cynradd Cymraeg newydd ym Merthyr Tudful a Thorfaen (wedi'u cysylltu ag ysgol uwchradd).
 - Ehangu'r ddarpariaeth gynradd Gymraeg bresennol i ymdopi â'r galw, e.e. Wrecsam, Sir y Fflint, Caerdydd, Castell-nedd Port Talbot a Chaerffili.
 - Darparu gofal plant cyfrwng Cymraeg i gefnogi caffael iaith yn gynnar a denu rhagor o ddysgwyr i'r sector cyfrwng Cymraeg, e.e. Rhondda Cynon Taf, Pen-y-bont ar Ogwr a Chonwy.
 - Canolfan iaith arloesol yn Sir Ddinbych yn gysylltiedig â darpariaeth gofal plant a chymorth i'r rhai sy'n dysgu Cymraeg fel ail iaith.
 - Cymorth i ganolfannau sy'n gweithio gyda hwyrdyfodiaid yng Ngwynedd a Sir Gaerfyrddin.
 - Adnewyddu ac ailfodelu pedwar o leoliadau'r Urdd yng Nglan-llyn, Llangrannog a Phentre Ifan.
68. Mae'r pandemig wedi cael rhywfaint o effaith ar gyflawni prosiectau gyda dyddiadau cwblhau rhai prosiectau yn cael eu symud ymlaen i 2022. Fodd bynnag, mae mwyafrif y 46 o brosiectau wedi hen gychwyn, gydag wyth prosiect eisoes wedi'u cwblhau, a hawliwyd dros £16.1m hyd yn hyn.
69. Agorodd y Gweinidog Addysg Neuadd Breswyl Pantycelyn yn swyddogol ar 18 Medi a chroesawu myfyrwyr newydd iddi, ac edrychwn ymlaen at agoriad swyddogol Glan-llyn Isa yn y Flwyddyn Newydd. Mae prosiect Ysgol y Wern yng Nghaerdydd a Chanolfan Iaith Sir Ddinbych yn Ysgol Glan Clwyd hefyd wedi'u cwblhau. Mae darpariaeth feithrin Gymraeg hefyd wedi'i chyflwyno mewn tri

lleoliad yn Rhondda Cynon Taf ac un yn Nhorfaen. Rydym yn disgwyl y bydd mwyafrif y prosiectau wedi'u cwblhau erbyn 2021/22.

Y niferoedd sydd wedi manteisio ar y cymhelliant ariannol laith Athrawon Yfory, a pha faint sydd wedi'i neilltuo ar gyfer parhad y cymhelliant hwn

70. Rydym yn parhau i ddarparu cymhellion i athrawon dan hyfforddiant o Gymru sy'n ymgymryd ag Addysg Gychwynnol i Athrawon (AGA) ac mae'r Gweinidog Addysg wedi cynnal y taliad cymhelliant laith Athrawon Yfory o £5,000 i bob myfyriwr sy'n mynd ymlaen i addysgu yn Gymraeg. O roi hyn ochr yn ochr â chymhellion eraill ar gyfer athrawon pynciau sy'n flaenoriaeth drwy gyfrwng y Gymraeg, mae hyn yn golygu y gallai myfyriwr AGA cymwys elwa o gyfanswm o dros £25,000 o gymhelliannau ym mlynnyddoedd academaidd 2020/21 a 2021/22.
71. Mae taliad cymhelliant cyfrwng Cymraeg laith Athrawon Yfory (IAY)³ o £5,000 wedi'i strwythuro fel a ganlyn; £2,500 sy'n daladwy ar ôl cwblhau Statws Athro Cymwysedig yn llwyddiannus yn nhymor yr haf a £2,500 arall sy'n daladwy ar ôl cwblhau'r cyfnod sefydlu yn llwyddiannus mewn ysgol uwchradd cyfrwng Cymraeg neu ddwyieithog, neu ar ôl cwblhau cyfnod sefydlu llwyddiannus yn addysgu Cymraeg mewn unrhyw leoliad uwchradd (o fewn cyfnod penodol o amser). Dim ond y myfyrwyr hynny sy'n hawlio'r taliad cyntaf o dan y cynllun all hawlio'r ail daliad o dan y cynllun.
72. Pan lanswyd y cynllun gyntaf yn 2018, fe wnaethom osod targed uchelgeisiol i'n hunain sef 100 o ymgeiswyr gyda dyraniad cyllideb o £0.5m. Mae hyn yn parhau.
- **Blwyddyn academaidd 2018/19** – Y dyddiad cau ar gyfer hawlio'r taliad cyntaf oedd 31 Awst 2020 gyda chyfanswm o 59 o fyfyrwyr cymwys yn hawlio. Y dyddiad cau ar gyfer hawlio'r ail daliad fydd 31 Awst 2023; hyd yma mae 38 o blith y 59 o fyfyrwyr cymwys wedi hawlio.
 - **Blwyddyn academaidd 2019/20** – Y dyddiad cau ar gyfer hawlio'r taliad cyntaf oedd 31 Awst 2021 gyda chyfanswm o 59 o fyfyrwyr cymwys yn hawlio hyd yma. Y dyddiad cau ar gyfer hawlio'r ail daliad fydd 31 Awst 2024; oherwydd yr adeg o'r flwyddyn, nid oes unrhyw hawliadau wedi'u gwneud hyd yma ar gyfer yr ail daliad.
 - **Blwyddyn academaidd 2020/21** – Oherwydd yr adeg o'r flwyddyn, ni wnaed unrhyw hawliadau na thaliadau eto yn erbyn Cynllun 2020/21.

Manylion unrhyw asesiadau a gynhaliwyd sy'n ymwneud â chyllid gyda'r nod o gynyddu nifer y dysgwyr sy'n astudio'r Gymraeg fel pwnc Safon Uwch ac yn y brifysgol

73. Ym mis Mai 2019, cytunodd y Gweinidog Addysg i ddyrannu £0.145m o'r BEL Codi Safonau Ysgolion yn 2019-20 a 2020-21 i gefnogi rhaglen o weithgareddau gyda'r nod o gynyddu nifer y dysgwyr sy'n astudio Cymraeg

³ Cynllun Cymhelliant laith Athrawon Yfory blwyddyn academaidd 2019 i 2020 | LLYW.CYMRU

Safon Uwch er mwyn cynyddu'r nifer sy'n parhau i astudio'r Gymraeg yn y brifysgol.

74. Gan weithio mewn partneriaeth â'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol, yn ystod blwyddyn academaidd 2019/20, derbyniodd 62 o ysgolion a cholegau grant rhwng £800 a £1,500 i gefnogi gweithgareddau er mwyn gwella profiadau dysgu Cymraeg, ac i gefnogi cost cynnal darpariaeth mewn lleoliadau lle roedd y niferoedd sy'n astudio'r pwnc yn isel. Oherwydd COVID-19, roedd yn rhaid i rai ysgolion addasu eu cynlluniau gwreiddiol. Rydym wrthi'n dyfarnu grantiau tebyg ar gyfer blwyddyn academaidd 2020/21.
75. Yn ogystal, datblygwyd adnoddau i ysgolion eu defnyddio mewn nosweithiau rhieni er mwyn hyrwyddo'r Gymraeg fel pwnc Safon Uwch, a lanswyd ymgyrch farchnata ym mis Tachwedd 2020. Roedd hyn i fod i ddechrau ym mis Mawrth 2020, ond bu'n rhaid ei ohirio oherwydd COVID-19.
76. Drwy'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol, mae dau brosiect wedi'u hariannu a'u cyflawni gan adrannau prifysgolion Cymru:
- Rhaglen beilot i fentora dysgwyr 14-18 oed mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg a Saesneg i roi cyfle i fyfyrwyr israddedig Cymraeg gefnogi dysgwyr wrth iddynt astudio'r iaith.
 - Modiwl ar-lein ar sut y gall sgiliau Cymraeg fod yn amhrisiadwy yn y gweithle.
77. Fe wnaeth COVID-19 amharu ar y gwaith hwn, felly mae'n rhy gynnar i asesu impact y cyllid. Fodd bynnag, bydd gwerthusiad o'r gwaith a wnaed hyd yma yn cael ei gomisiynu maes o law i lywio datblygiadau yn y dyfodol.

Comisiynydd y Gymraeg

Dyraniadau a sylwebaeth mewn perthynas â dyraniad y gyllideb ar gyfer Comisiynydd Cymraeg yn 2021-22

78. Dyraniad adnoddau Comisiynydd y Gymraeg ar gyfer 2021-22 yw £3.323m, gan gynnwys y cyllid refeniw ar £3.207m a darparu cyllideb dibrisiant nad yw'n arian parod o £0.116m yn dilyn y buddsoddiad yn y system TG newydd yn 2020-21.
79. Yn 2020-21, gwnaed dyraniad cyfalaf ychwanegol o £0.385m i gefnogi gwaith uwchraddio hanfodol i'r system TG. O ganlyniad i'r buddsoddiad blaenorol hwn, byddwn yn darparu buddsoddiad cyfalaf ychwanegol o £0.030m yn ystod 2021-22. Bwriad y Comisiynydd yw defnyddio'r cyfalaf hwn i uwchraddio'r wefan, gan ei symud i blatfform mwy modern a diweddarau ei delwedd, y strwythur a'r cynnwys.

Atodiad A

MEG IECHYD MEDDWL, LLESIANT A'R GYMRAEG

REFENIW		2019-20	2020-21						2021-22		
Cam Gweithredu	Disgrifiad o'r BEL	Alldro Terfynol	Cynlluni- au yn unol â Chyllide b Derfynol 2020-21	Newidiad -au	Y Gyllid- eb Atod- ol 1af	Newidiad -au	Yr 2il Gyllid- eb Atod- ol	Rhago- lwg (Cyfn- od 8)	Llinell Sylfa- en	Newidiad -au	Cyllideb ddrafft ar gyfer cynllun- iau newydd
Y Gymraeg	Y Gymraeg	20,992	20,949	-1,595	19,354	0	19,354	19,536	20,949	0	20,949
	Comisiynydd y Gymraeg	3,157	3,207	0	3,207		3,207	3,268	3,207	116	3,323
CYFANSWM Y GYLLIDEB		24,148	24,156	-1,595	22,561	0	22,561	22,804	24,156	116	24,272

CYFALAF		2019-20	2020-21						2021-22		
Cam Gweithredu	Disgrifiad o'r BEL	Alldro Terfynol	Cynlluni- au yn unol â Chyllid- eb Derfynol 2020-21	Newidia- dau	Y Gyllid- eb Atod- ol 1af	Newidia- dau	Yr 2il Gyllid- eb Atodo l	Rhagol- wg (Cyfn- od 8)	Llinell Sylfa- en	Newidia- dau	Cyllideb ddrafft ar gyfer cynllun- iau newydd
Y Gymraeg	Comisiynydd y Gymraeg	0	385	0	385	0	385	385	0	30	30
CYFANSWM Y GYLLIDEB		0	385	0	385	0	385	385	0	30	30

CYFANSWM MEG IECHYD MEDDWL, LLESIANT A'R GYMRAEG		24,148	24,541	-1,595	22,946	0	22,946	23,189	24,156	146	24,302
---	--	---------------	---------------	---------------	---------------	----------	---------------	---------------	---------------	------------	---------------

MEG ADDYSG

REFENIW		2019-20	2020-21						2021-22		
Cam Gweithredu	Disgrifiad o'r BEL	Alldro Terfynol	Cynlluni- au yn unol â Chyllid- eb Derfynol	Newidia- dau	Y Gyllid- eb Atodo l 1af	Newidia- dau	Yr 2il Gyllid- eb Atod- ol	Rhagol- wg (Cyfn- od 8)	Llinell Sylfa- en	Newidia- dau	Cyllideb ddrafft ar gyfer cynlluni- au newydd

			2020-21								
Y Gymraeg mewn Addysg	Y Gymraeg mewn Addysg	12,369	12,675	-350	12,325	0	12,325	12,325	12,675	0	12,675
CYFANSWM Y GYLLIDEB		12,369	12,675	-350	12,325	0	12,325	12,325	12,675	0	12,675

Cyfanswm Cyllidebau'r Gymraeg	36,517	37,216	-1,945	35,271	0	35,271	35,514	36,831	146	36,977
--------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	----------	---------------	---------------	---------------	------------	---------------